

ปัญหาการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476¹

ร้อยโทหญิง พิษญา เดชhamาศย์²

หน่วยทหารเป็นหน่วยงานด้านความมั่นคง มีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน ช่วยเหลือประชาชนในยามเดือดร้อน โดยเฉพาะเมื่อประสบภัยพิบัติ อีกทั้งกำลังพลในกองทัพบกยังมีการกิจช่วยสนับสนุนในการพัฒนาประเทศอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย³ การจะควบคุมดูแลกองทัพให้มีวินัย และสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ได้ลุล่วงนั้น จำเป็นต้องมีบทกฎหมายที่ควบคุม กำหนดให้ทหารในกองทัพอยู่ในระเบียบและรักษาวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นเครื่องมือที่ทำให้กองทัพมีระเบียบแบบแผน มีการปกครองบังคับบัญชาที่ดี อีกทั้งยังต้องกำหนดเรื่องการร้องทุกข์ไว้ด้วย เพื่อให้ทหารในกองทัพที่เห็นว่าตนได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม มีโอกาสร้องขอให้ผู้บังคับบัญชาตรวจสอบและทบทวนการพิจารณาออกคำสั่งอีกครั้ง เนื่องจากการร้องทุกข์นั้นมีความสำคัญ เนื่องจากการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานวิธีหนึ่งซึ่งกองทัพมีพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 เป็นบทกฎหมายที่ใช้บังคับเพื่อการดังกล่าว⁴

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ใช้บังคับกับกำลังพลในกองทัพบกอย่างยาวนาน โดยไม่ได้ปรับปรุงหรือแก้ไขเช่นเดียวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวินัยข้าราชการของหน่วยงานอื่น เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 แล้ว พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ปัญหาเรื่องช่องทางการร้องทุกข์ เนื่องจากการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 บัญญัติไว้ใน มาตรา 26 ว่า “ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของ

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ. 2476 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จุพร วงษ์ทองสรรค์ และรองศาสตราจารย์กัธร กำประเสริฐ

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยการศึกษาดุริยางค์ จักรวรรดิ พิษญา เดชhamาศย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

⁴ พลโทธานีทร์ ทนทุสวดี, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร, (กรุงเทพฯ :กรมพระธรรมนูญ, 2546), 249

ผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์ จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย

ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชัดว่าตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชา โดยตรงของตน เพื่อเสนอไปตามลำดับชั้น จนถึงที่สุด คือ ผู้ที่จะสั่งการไต่สวน และแก้ความเดือดร้อนนั้นได้”

หมายความว่า การร้องทุกข์นั้นแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ

1) กรณีที่ทราบว่าผู้ใดคือผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน หากประสงค์จะร้องทุกข์ ให้ร้องทุกข์ต่อ ผู้บังคับบัญชาของผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน

2) กรณีที่ไม่ทราบว่าผู้ใดคือผู้ที่ทำให้ตนได้รับความเดือดร้อน หากประสงค์จะร้องทุกข์ ให้ร้องทุกข์ต่อ ผู้บังคับบัญชาของตน และให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาของตนที่จะนำเสนอเรื่องนั้นจนถึงผู้บังคับบัญชา ในระดับชั้นที่สามารถสั่งให้มีการไต่สวนและแก้ไขความเดือดร้อนนั้นได้

ทหารไทยจึงมีทางเลือกในการร้องทุกข์เพียงช่องทางเดียวเท่านั้น คือ ร้องทุกข์ผ่านผู้บังคับบัญชา ซึ่งส่วนมากก็เป็นบุคคลที่อยู่ในหน่วยเดียวกัน อาจทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาไม่กล้าร้องทุกข์ เนื่องจากเกรงว่าจะมีการช่วยเหลือผู้กระทำความผิด และอาจมีผลสะท้อนกลับมาทำให้ตนเดือดร้อนหนักขึ้นไปอีก และไม่ต้องการ ให้มีปัญหาภายในหน่วยงาน ทำให้ต้องทนเก็บปัญหานั้นไว้ไม่ร้องทุกข์ ทำให้ปัญหาสะสมบานปลาย จนกลายเป็นเรื่องใหญ่ในเวลาต่อมา ในขณะที่ข้าราชการตำรวจนั้น มีการตั้งคณะกรรมการพิทักษ์ระบบ คุณธรรมตำรวจ หรือ ก.พ.ค.ตร. ขึ้นมาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 โดยเทียบเคียงกับคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการพลเรือน⁵ โดยได้บัญญัติ กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่า ด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2567 ข้อ 8 บัญญัติไว้ว่า ข้าราชการตำรวจผู้ใดเห็น ว่าผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจหน้าที่ปฏิบัติต่อตนโดยไม่ถูกต้องหรือไม่ปฏิบัติต่อตนให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย หรือปฏิบัติ โดยมีชอบต่อตนหรือกฎ ก.ตร. ที่ออกมาใช้บังคับขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 หรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมมีสิทธิร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาหรือ ก.พ.ค.ตร. แล้วแต่กรณี ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบเรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์⁷ จึงเป็นการที่องค์กรข้าราชการตำรวจกำหนดช่องทางการร้องทุกข์ไว้ 2 ช่องทาง คือ ร้องทุกข์ผ่านผู้บังคับบัญชาหรือ ก.พ.ค.ตร. แล้วแต่กรณี ส่วนข้าราชการพลเรือนนั้น มี กฎ ก.พ.ค.ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2551 ข้อ 7 ภายใต้บังคับข้อ 6 ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดมีความคับข้องใจ อันเกิดจากการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติต่อตนของผู้บังคับบัญชา

⁵ พลโทธานีทร์ ทุนทุสวัสถ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร, (กรุงเทพฯ :กรมพระธรรมนูญ, 2546), 255

⁶ สถาบันพระปกเกล้า, “บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.”, เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา (การประชุมร่วมกันของรัฐสภา) ฉบับที่ 5/2564

⁷ กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2567 ข้อ 8

และเป็นกรณีที่ไม่อาจอุทธรณ์ ตามหมวด 9 การอุทธรณ์แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ได้ ผู้นั้นมีสิทธิร้องทุกข์ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎ ก.พ.ค. นี้⁸

ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตำรวจต่างมีการปรับปรุงเรื่องวิธีการร้องทุกข์ให้ทันสมัย แต่การร้องทุกข์ของทหารกลับไม่เคยได้รับการแก้ไขเลย จึงทำให้ถูกจำกัดสิทธิ ทั้งที่เรื่องร้องทุกข์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองบังคับบัญชาภายในหน่วยงาน ไม่ต่างจากข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตำรวจ จึงควรให้ทหารได้รับสิทธิการร้องทุกข์ที่ค้ำขึ้นเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนและตำรวจ

ประการที่สอง พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหารฯ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาหรืออายุความไว้ จึงหมายความว่าเมื่อร้องทุกข์เมื่อไรก็ได้ ซึ่งการที่ไม่กำหนดอายุความไว้เลย จะส่งผลเสียในกรณีที่เป็นการนำเรื่องที่ผ่านมานานแล้วมาร้องทุกข์ในภายหลัง ซึ่งย่อมเป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ เนื่องจากพยานหลักฐานอาจสูญหายหรือเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา อีกทั้งความทรงจำของบุคคลย่อมจำได้ไม่แม่นยำเหมือนตอนที่เหตุการณ์เพิ่งเกิดขึ้น ทำให้เป็นข้อสงสัยถึงเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานและพยานบุคคล และส่งผลถึงการพิจารณาของผู้ที่ทำหน้าที่วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้น ซึ่งเป็นไปตามกฎแห่งการลืม สุดท้ายแล้วก็จะกลายเป็นผลเสียแก่ผู้ร้องทุกข์เองที่จะไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐาน พยานบุคคล ที่น่าเชื่อถือช่วยสนับสนุนข้อร้องทุกข์ของตน⁹

อีกทั้งการร้องทุกข์ล่าช้าเกินไป ทำให้มีผลกระทบกับการสอบสวนและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งด้วยภารกิจของราชการทหาร จะต้องมีการปรับย้ายข้าราชการ จึงเป็นไปได้ว่าผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าหน้าที่ผู้ก่อความเดือดร้อนนั้นอาจจะได้รับคำสั่งให้ปรับย้ายไปรับราชการที่อื่น หรือเจ้าหน้าที่ผู้ที่เป็นพยานรู้เห็นในเหตุการณ์นั้นได้รับคำสั่งให้ปรับย้ายไปรับราชการที่อื่นเช่นกัน ถ้าหากได้รับคำสั่งให้ไปปฏิบัติงานที่หน่วยทหารที่ตั้งอยู่ไม่ไกลกันมากนัก ก็ยังสามารถเดินทางมาให้ถ้อยคำเป็นพยานได้โดยสะดวก แต่ถ้าหากไปปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนแล้ว ก็จะมี ความยากลำบากในการเดินทาง ทำให้มีปัญหาติดขัดในการสอบสวนเรื่องร้องทุกข์ อีกทั้งด้วยเรื่องการโยกย้ายนี้ อาจทำให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานแล้วก่อให้เกิดความเดือดร้อน ปรับย้ายไปปฏิบัติงานที่หน่วยทหารอื่นแล้ว ส่วนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในขณะที่ผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ก็ไม่ทราบเรื่องราวหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ทำให้ยากต่อการแสวงหาข้อเท็จจริง และหน่วยงานราชการมีระเบียบในเรื่องการทำลายเอกสาร เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนควรรีบร้องทุกข์ ก่อนที่เอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องจะถูกทำลาย นอกจากนี้กองทัพมีกำลังพลชั้นผู้น้อยที่สุดคือ ทหารกองประจำการ ซึ่งมีกำหนดระยะเวลารับราชการแตกต่างกัน โดยทหารกองประจำการที่มีสิทธิขอลดวันรับราชการ จะรับราชการระยะเวลา

⁸ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ข้อ 7

⁹ กัญญณพัชญ์ ศรีวรรณ, “การศึกษาคืออาญาบางประเภทที่ไม่ควรกำหนดอายุความ”, (นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2558), 27

น้อยที่สุด คือ 6 เดือน¹⁰ หากจะกำหนดอายุความในการร้องทุกข์ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน เนื่องจากหากทหารกองประจำการประสงค์จะร้องทุกข์ ควรให้ร้องทุกข์ให้ทันในขณะที่ยังรับราชการ และหากมีทหารคนใดร้องทุกข์ และต้องการให้ทหารกองประจำการเป็นพยาน แต่หากทิ้งระยะเวลานานเกินไปจนกระทั่งทหารกองประจำการปลดประจำการไปแล้ว จะตามตัวกลับมาให้ถ้อยคำเป็นพยานได้ยาก ทำให้กระบวนการสอบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นไปได้ด้วยความลำบาก ดังนั้นจึงควรให้ใช้สิทธิร้องทุกข์โดยเร็วที่สุด

ในกรณีที่ข้าราชการพลเรือนนั้น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ประกอบกับ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ข้อ 8 กำหนดให้ผู้มีสิทธิร้องทุกข์จะต้องทำคำร้องทุกข์ยื่นต่อผู้มีอำนาจวินิจฉัยภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบ หรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้น¹¹ ส่วนข้าราชการตำรวจนั้น พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2565 ประกอบกับ กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2567 ข้อ 8 กำหนดให้ร้องทุกข์ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ทราบเรื่องอันเป็นเหตุให้ร้องทุกข์¹²

เมื่อศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร ค.ศ. 2005 (Military Disciplinary Act 2005) ของราชอาณาจักรเดนมาร์ก มาตรา 19 ปรากฏว่า กองทัพเดนมาร์กกำหนด อายุความร้องทุกข์ทางวินัยไว้ 2 ปี นับแต่วันที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น¹³ ในขณะที่กองทัพเรือสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุความร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายยุติธรรมทหาร (UCMJ) มาตรา 138¹⁴ ประกอบกับข้อบังคับกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ค.ศ. 1990 ข้อ 1150¹⁵ ให้ผู้ร้องทุกข์จะต้องดำเนินการภายใน 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์นั้น¹⁶

จะเห็นได้ว่า อายุความการร้องทุกข์ของกองทัพเดนมาร์กกำหนดให้ระยะเวลายาวนานถึง 2 ปี ในขณะที่กองทัพเรือสหรัฐอเมริกา กำหนดอายุความไว้ 90 วัน ซึ่งมีระยะเวลาเท่ากับอายุความการร้องทุกข์ในคดีอาญากรณีความผิดต่อส่วนตัวของไทย ซึ่งการร้องทุกข์ทางวินัยก็มีลักษณะคล้ายกับการร้องทุกข์ในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว เพราะเรื่องการร้องทุกข์ก็เป็นเรื่องส่วนตัวของทหารแต่ละนาย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าอายุความ

¹⁰ กองการสถิติ หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. **สิทธิลดวันรับราชการทหารกองประจำการ** [Online], Available [https://www.gcc.go.th/2024/03/29/การลดวันรับราชการทหารก%2F\(กุมภาพันธ์, 2567\).](https://www.gcc.go.th/2024/03/29/การลดวันรับราชการทหารก%2F(กุมภาพันธ์, 2567).)

¹¹ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2551 ข้อ 8

¹² กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ. 2567 ข้อ 8

¹³ Danish Military Disciplinary Act 2005

¹⁴ Uniform Code of Military Justice

¹⁵ United States Navy Regulations, 1990

¹⁶ JEFFREY A. ROCKWELL, BRYAN D. WATSON and JENNY A. LIABENOW, “THE MILITARY COMMANDER AND THE LAW”, Air University Press collaborating with JSTOR (2019)

การร้องทุกข์ทางวินัยทหารของไทยที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 30 วัน – 6 เดือน เหตุที่ไม่ควรต่ำกว่า 30 วัน เป็นเพราะไม่ควรกำหนดให้น้อยกว่าอายุความร้องทุกข์ของข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตำรวจ และไม่ควรเกิน 6 เดือน และควรให้ทหารกองประจำการที่มีสิทธิร้องทุกข์ ร้องทุกข์ได้ทันทีในขณะที่ยังรับราชการ และหากมีทหารคนใดร้องทุกข์ และต้องการให้ทหารกองประจำการเป็นพยาน จะได้ตามตัวมาเป็นพยานได้ง่าย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ร้องทุกข์ได้สะดวกและรวดเร็ว

ประการที่สาม พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พุทธศักราช 2476 ไม่ได้บัญญัติในเรื่องการมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหา โดยหากมีการแก้ไขพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ให้มีอายุความร้องทุกข์ อาจเป็นไปได้ว่าผู้ร้องทุกข์อาจมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจร้องทุกข์ได้ทันภายในกำหนดเวลา ซึ่งหากไม่สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้แล้วนั้น จะทำให้ผู้ที่ประสงค์จะร้องทุกข์ต้องเสียสิทธิ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่มีโอกาสที่จะได้รับทราบคำชี้แจงจากผู้บังคับบัญชา หรือทำความเข้าใจกับผู้บังคับบัญชา เป็นการปิดกั้นโอกาสการได้รับความเป็นธรรมไปโดยปริยาย อีกทั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 27 วรรคท้าย บัญญัติไว้ว่า “บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม” จึงเป็นการที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลผู้เป็นทหารแล้วว่าย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการเมือง การปฏิบัติงาน วินัย หรือจริยธรรม¹⁷ ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับวินัยทหารและการร้องทุกข์นั้น มีพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการที่รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองให้รัฐสามารถออกกฎหมายลำดับรองเพื่อกำจัดสิทธิและเสรีภาพของทหารได้ ซึ่งการบัญญัติกฎหมายลำดับรองนั้น ควรคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพทหารด้วย เพราะนอกจากทหารจะมีหน้าที่ในการรักษาอธิปไตยของชาติแล้ว อีกด้านหนึ่งทหารก็ยังเป็นประชาชนชาวไทยคนหนึ่งเช่นกัน จึงควรมีสถานะที่ประชาชนคนหนึ่งพึงจะได้รับจากรัฐ อีกทั้ง พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ก็บัญญัติมาเป็นเวลานานแล้ว และยังเป็นกฎหมายที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขจนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่องค์กรตำรวจมี กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2567 ข้อ 12. บัญญัติให้ผู้มีสิทธิร้องทุกข์จะมอบหมายให้บุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วร้องทุกข์แทนได้ในกรณีมีเหตุจำเป็น¹⁸ และข้าราชการพลเรือนมี กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2551 ข้อ 10. บัญญัติให้ผู้มีสิทธิร้องทุกข์จะมอบหมายให้บุคคลอื่นร้องทุกข์แทนได้ในกรณีมีเหตุจำเป็น

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

¹⁸ กฎ ก.พ.ค.ตร. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พ.ศ.2567 ข้อ 12.

เช่นเดียวกันกับตำรวจ¹⁹ จึงเหลือเพียงทหารเท่านั้นที่ยังคงไม่ได้ให้สิทธิในการมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้ ทั้ง ๆ ที่ก็เป็นประชาชนชาวไทย คนหนึ่งเช่นกัน และอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับเดียวกัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรแก้ไขพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ให้ผู้ที่มีสิทธิร้องทุกข์สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้ เช่นเดียวกับข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือน

ดังนั้นแล้วเพื่อให้การร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมและทำให้เกิดความเป็นธรรมกับทหารทุกคน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1.ปัญหาเกี่ยวกับช่องทางการร้องทุกข์ตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 ผู้ศึกษาเห็นว่าข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตำรวจต่างมีการปรับปรุงเรื่องวิธีการร้องทุกข์ให้ทันสมัย โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมขึ้น ดังนั้น จึงควรให้ทหารได้รับสิทธิการร้องทุกข์ที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนและตำรวจ อย่างไรก็ตาม ข้าราชการทหารแตกต่างจากข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือนตรงที่ว่าทหารคือผู้ถืออาวุธเพื่อป้องกันประเทศ ดังนั้น อำนาจบังคับบัญชาของทหารจะต้องเข้มแข็ง ศักดิ์สิทธิ์ ผู้รับปฏิบัติจะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า หากทหารจะแต่งตั้ง “คณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมทหาร” ขึ้นมาเช่นเดียวกับข้าราชการตำรวจและข้าราชการพลเรือนนั้น และให้ร้องทุกข์โดยตรงต่อคณะกรรมการดังกล่าว จะเป็นการตัดอำนาจผู้บังคับบัญชาโดยตรงและผู้บังคับหน่วย (หัวหน้าส่วนราชการ) ทำให้อำนาจบังคับบัญชาไม่เข้มแข็ง เพราะทหารจะไม่เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาอาจทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานอีกเช่นกัน ดังนั้น หากจะตั้งคณะกรรมการกลางขึ้นมาเพื่อพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ ควรต้องกำหนดมาตรการและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนั้นให้ดี เพื่อไม่ให้กระทบกับอำนาจบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชา จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

เดิม พระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ.2476 เกี่ยวกับวิธีการร้องทุกข์ ทั้ง 4 มาตรา กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

มาตรา 26 ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจาหรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย

ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชัดว่า ตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อเสนอไปตามลำดับชั้น จนถึงที่สุด คือ ผู้ที่จะสั่งการได้ส่วนและแก้ความเดือดร้อนนั้นได้

มาตรา 28 เมื่อผู้ใดได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาตามระเบียบที่ว่ามานี้แล้ว และเวลาล่วงผ่านไปสิบห้าวัน ยังไม่ได้รับความชี้แจงประการใด ทั้งความเดือดร้อนก็ยังไม่ปลดเปลื้องไป ให้ร้องทุกข์ใหม่ต่อผู้บังคับบัญชา

¹⁹ กฎ ก.พ.ค. ว่าด้วยการร้องทุกข์และการพิจารณาวินัยข้าราชการ พ.ศ.2551 ข้อ 10

ชั้นที่สูงถัดขึ้นไปเป็นลำดับอีก และในการร้องทุกข์ครั้งนี้ให้ชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นใดมาแล้วแต่เมื่อใด

มาตรา 29 ถ้าผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องทุกข์เมื่อใด ต้องรีบไต่สวนและจัดการ แก้ไขความเดือดร้อน หรือชี้แจงให้ผู้ยื่นใบร้องทุกข์เข้าใจ จะเพิกเฉยเสียไม่ได้เป็นอันขาด ผู้ใดเพิกเฉยนับว่ากระทำความผิดวินัยทหาร

มาตรา 30 ถ้าผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องร้องทุกข์ได้ชี้แจงให้ผู้ร้องทุกข์ทราบแล้ว แต่ผู้ร้องทุกข์ยังไม่หมดความสงสัย ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปได้ และต้องชี้แจงด้วยว่าได้ร้องทุกข์นี้ต่อผู้ใด และได้รับคำชี้แจงอย่างไรแล้วด้วย

ขอเสนอแนะให้ยกเลิก โดยให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“มาตรา 26 ถ้าจะกล่าวโทษผู้ใดให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้นั้น จะร้องทุกข์ด้วยวาจา หรือจะเขียนเป็นหนังสือก็ได้ ถ้าผู้ร้องทุกข์มาร้องทุกข์ด้วยวาจา ให้ผู้รับการร้องทุกข์จดข้อความสำคัญของเรื่องที่ร้องทุกข์นั้น ให้ผู้ร้องทุกข์ลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานด้วย ให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาเรื่องร้องทุกข์ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับตั้งแต่ได้รับเรื่องร้องทุกข์นั้นไว้ หากพิจารณาไม่แล้วเสร็จ สามารถขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 30 วัน และให้แจ้งผลการพิจารณาวินิจฉัยให้ผู้ร้องทุกข์ทราบด้วย

ถ้าหากว่าผู้ร้องทุกข์ไม่ทราบชัดว่า ตนได้รับความเดือดร้อนเพราะผู้ใดแน่ ก็ให้ร้องทุกข์ต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของตนส่งคำร้องทุกข์ไปยังคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์”

“มาตรา 27 หากผู้บังคับบัญชาพิจารณาไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 26 บรรคหนึ่ง หรือได้รับแจ้งผลการพิจารณาเรื่องร้องทุกข์แล้วยังไม่สิ้นสงสัย ผู้ร้องทุกข์สามารถส่งคำร้องทุกข์ไปยังคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ เพื่อขอให้พิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์นั้นได้อีก ”

“มาตรา 28 ให้ผู้บัญชาการแต่ละเหล่าทัพ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์เฉพาะเหล่าทัพขึ้นเพื่อพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ในเหล่าทัพเป็นการเฉพาะ โดยให้มีคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ทั้งหมด 7 นาย โดยมีผู้บัญชาการเหล่าทัพเป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักงานพระธรรมนูญหรือผู้แทนแต่ละเหล่าทัพเป็นกรรมการหรือเลขานุการ ”

“มาตรา 29 ให้คณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ พิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับตั้งแต่ได้รับเรื่องร้องทุกข์นั้นไว้ หากพิจารณาไม่แล้วเสร็จ สามารถขยายระยะเวลาได้ไม่เกิน 30 วัน และให้แจ้งผลการพิจารณา วินิจฉัยให้ผู้ร้องทุกข์ทราบด้วย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ ให้เป็นที่สุด ”

“มาตรา 30 กรณีที่ผู้ถูกร้อง มียศระดับพันเอก นาวาเอก หรือนาวาอากาศเอก ให้ผู้ร้องทุกข์ ยื่นคำร้องทุกข์ต่อคณะกรรมการพิจารณา วินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์”

2. ปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ไม่ได้กำหนดอายุความในการร้องทุกข์ ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ไม่กำหนดอายุความไว้เลย ทำให้มีผลกระทบกับการสอบสวนและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพราะหากปล่อยระยะเวลาให้ผ่านไปเนิ่นนาน พยานหลักฐานที่มีอาจสูญหาย เสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา พยานบุคคลอาจจดจำได้ไม่แม่นยำ ซึ่งจะส่งผลให้การวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ สุดท้ายแล้วก็จะกลายเป็นผลเสียแก่ผู้ร้องทุกข์เองที่จะไม่ได้รับความเป็นธรรม เนื่องจากไม่มีพยานหลักฐาน พยานบุคคล ที่น่าเชื่อถือช่วยสนับสนุนข้อร้องทุกข์ของตน อีกทั้ง ข้าราชการพลเรือน ข้าราชการตำรวจ กองทัพเดนมาร์ก และกองทัพเรือสหรัฐอเมริกา ต่างกำหนดอายุความในการร้องทุกข์ทั้งสิ้น มีเพียงกองทัพเท่านั้นที่ไม่ได้กำหนดอายุความร้องทุกข์ไว้ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้เพิ่มข้อความในมาตรา 26 ที่เสนอให้แก้ไขตามข้อ 1 ข้างต้น เป็นวรรคสาม ดังนี้

“ การร้องทุกข์นั้นให้ทำเป็นหนังสือยื่นต่อผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้ก่อเหตุตามวรรคหนึ่ง หรือกรณีที่ยื่นคำร้องทุกข์ผ่านผู้บังคับบัญชาของตนตามวรรคสอง ให้ยื่นคำร้องทุกข์ภายใน 90 วัน นับแต่ทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ ”

ทั้งนี้ เหตุผลที่ผู้ศึกษาเห็นควรให้กำหนดอายุความในการร้องทุกข์ทางวินัยทหาร 90 วัน นับแต่ทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ เป็นเพราะอายุความเท่ากันกับอายุความในคดีอาญา กรณีความผิดต่อส่วนตัว ประกอบกับทหารอาจได้รับการกิจให้ไปปฏิบัติงานชายแดน การกิจลับ หรือการกิจต่างประเทศ ทำให้ไม่สามารถเดินทางกลับมาร้องทุกข์ที่หน่วยงานต้นสังกัดของตนได้ทัน ดังนั้น จึงเห็นควรกำหนดอายุความในการร้องทุกข์ 90 วัน นับแต่ทราบหรือถือว่าทราบเหตุแห่งการร้องทุกข์ เพื่อให้โอกาสผู้ประสงค์จะร้องทุกข์สามารถเดินทางกลับมาร้องทุกข์ได้ทันเวลา

3. ปัญหาเกี่ยวกับการไม่สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ข้าราชการพลเรือน และข้าราชการตำรวจ มีบทกฎหมายบัญญัติให้สามารถมอบอำนาจให้ผู้อื่นร้องทุกข์แทนได้ในกรณีมีเหตุจำเป็น แต่ทหารกลับไม่มีสิทธิเช่นนั้น ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยทหาร พ.ศ. 2476 โดยอาจบัญญัติเพิ่มเติมเป็น มาตรา 26 ทวิ โดยมีข้อความดังนี้

“ มาตรา 26 ทวิ ผู้มีสิทธิร้องทุกข์จะมอบหมายให้บุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วร้องทุกข์แทนได้ในกรณีมีเหตุจำเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ”

- 1) เจ็บป่วยจนไม่สามารถร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง
- 2) อยู่ในต่างประเทศและคาดหมายได้ว่าไม่อาจร้องทุกข์ได้ทันภายในเวลาที่กำหนด
- 3) มีเหตุจำเป็นอย่างอื่นที่ผู้มีอำนาจวินิจฉัยร้องทุกข์เห็นสมควร

การมอบหมายตามวรรคหนึ่ง จะต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้มีสิทธิร้องทุกข์ พร้อมทั้งหลักฐานแสดงเหตุจำเป็นข้างต้น ”

เอกสารอ้างอิง

กัญญณพัชญ์ ศรีวรรณ. “การศึกษาคืออาญาบางประเภทที่ไม่ควรกำหนดอายุความ”. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร

มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 2558

ธานินทร์ ทุนทุสวัศดี. **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวินัยทหาร**. กรุงเทพมหานคร :กรมพระธรรมนูญ. 2546

กองการสัสดี หน่วยบัญชาการรักษาดินแดน. **สิทธิลดวันรับราชการทหารกองประจำการ** [Online],

Available <https://www.gcc.go.th/2024/03/29/การลดวันรับราชการทหารก%2F> (กุมภาพันธ์, 2567).

สถาบันพระปกเกล้า, “บทวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.”, เอกสารเพื่อประกอบการพิจารณา

(การประชุมร่วมกันของรัฐสภา) ฉบับที่ 5/2564

JEFFREY A. ROCKWELL, BRYAN D. WATSON and JENNY A. LIABENOW, “THE MILITARY

COMMANDER AND THE LAW”, Air University Press collaborating with JSTOR (2019)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 50 (20 สิงหาคม 2476)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 ตอนที่ 22 ก (25 มกราคม 2551)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 ตอนที่ 129 ก (11 ธันวาคม 2551)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอนที่ 64 ก (16 ตุลาคม 2565)

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 141 ตอนที่ 5 ก (31 มกราคม 2567)

Danish Military Disciplinary Act 2005

Uniform Code of Military Justice

United States Navy Regulations, 1990